

Conceptul de centralitate marginală în cercetarea istoriei filosofiei – aplicare la studiul operei lui Franz Brentano

Dr. Ion Tănăsescu

Institutul de Filosofie și Psihologie „Constantin Rădulescu-Motru” al
Academiei Române

I. Importanța filosofiei lui Franz Brentano (1838-1917) pentru gândirea contemporană

1. Intemeietor de școală

2. Precursor important al filosofiei analitice.
3. Părinte al fenomenologiei.

1. Școala lui Brentano, 1-a fază a filosofiei austriece

Edmund Husserl (1859-1938), creatorul fenomenologiei.

Carl Stumpf (1848-1936) , profesor al creatorilor *psihologiei gestaltiste* M. Wertheimer, W. Köhler und K. Koffka.

Anton Marty (1847-1914), filosofia limbajului; profesor al lui F. Kafka; l-a influențat pe K. Bühler, psiholog al gândirii, profesor al lui K. Popper.

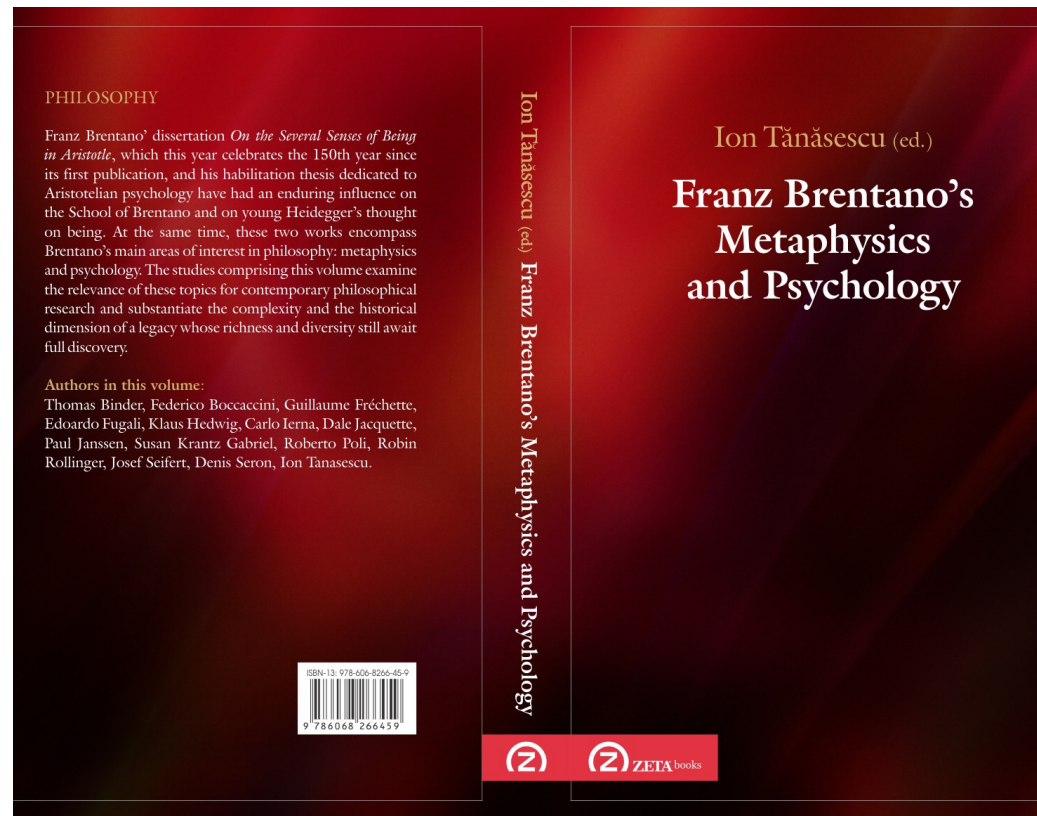
Școala lui Brentano

- Kazimierz Twardowski (1866-1938), întemeietorul *Școlii poloneze de logică Lvov-Varșovia* (Tarski, Lukasiewicz)
- Alexius Meinong (1853-1920), *Școala din Graz* (teoria obiectului), profesor al lui Ernst Mally unul dintre întemeietorii logicii deontice.
- Christian von Ehrenfels (1859-1932) – *Über Gestaltqualitäten* (1890), precursor al psihologiei și teoriei gestaltiste
- Rol important în geneza filosofiei analitice – filosofia Școlii lui Br *variantă continentală timpurie a ceea ce mai târziu va deveni filosofia analitică*.
- După 1980 opera lui Brentano a fost integrată ca *parte a istoriei filosofiei analitice*.

Intemeietor al mișcării fenomenologice

Fenomenologia lui Husserl

Disertația: *Despre multipla semnificație a ființei la Aristotel* 1862, (trad. românească 2002) – rol major în geneza problemei ființei la tânărul Heidegger: „*Dacă ființa se enunță într-o multiplă accepțiune, atunci care este accepțiunea ei fundamen-tală?*”

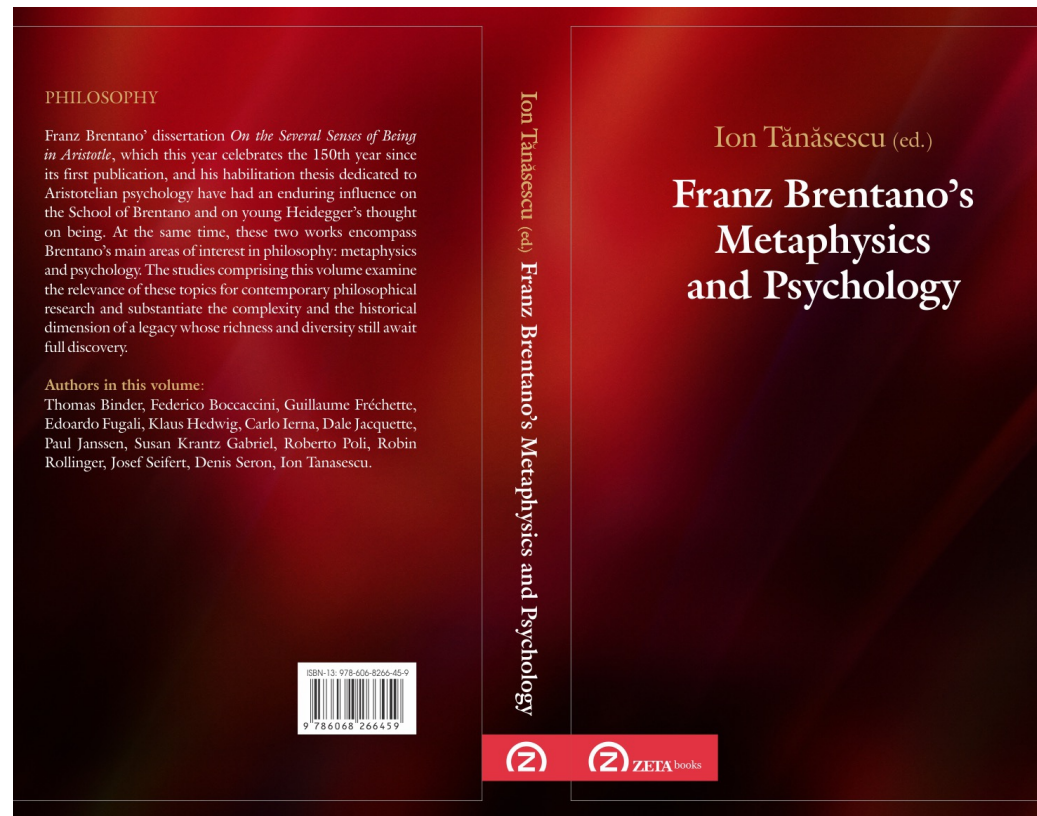

Intemeietor al mișcării fenomenologice

Franz Brentano's Metaphysics and Psychology. Upon the Sesquicentennial of Franz Brentano's Dissertation, Bucharest, Zeta Books, 2012, 513 p.

K. Hedwig, R. Rollinger – studii
cu semnificație durabilă

Relevantă pt *directia receptării
istorice, continentale* a gândirii
lui Brentano – *Themes from
Brentano* (perspectiva filosofiei
analitice 2012)

II. Conceptul de centralitate marginală - Caracterizare

- Numesc central-marginală acea cercetare care, deși pornește de la o problemă aflată la *marginea agendei contemporane a cercetării*, ajunge în cursul investigației să descopere rezultate atât de importante încât pune la îndoială întreaga perspectivă asupra operei unui autor sau curent filosofic promovată de reprezentanții orientării dominante în acel moment.
- Opusul ei –*cercetarea dominantă, receptarea pozitivist-sceptică* a operei lui Brentano
- Opoziția cercetare/receptare dominantă - marginală

Agendă contemporană a cercetării

- Există o *agendă contemporană dominantă a cercetării* caracterizată de *anumite interese de cercetare* care sunt elocvente pentru *tradiția filosofică* căreia îi aparțin autorii care o stabilesc, consacră și impun anumite problemele ca teme principale într-o anumită perioadă (filosofia minții la Br (intenționalitatea, conștiința internă, etica), concepția lui asupra caracterului științific al filosofiei etc. Roderick M. Chisolm, *Sentences about believing* (1956), M. Textor *Brentno's mind* (2017), U. Kriegel, *Brentano's philosophical system: Mind, being, value* (2018)
- *Agendă contemporană a cercetării* operei unui anumit autor este parte a *agendei cercetării specifice unei anumite tradiții*

Statutul temelor marginale

- Există teme *marginale* în raport cu agenda contemporană a cercetării unui autor întrucât fie se află pe agenda cercetării, dar sunt *puțin studiate* (teologia naturala la Br), fie sunt extrem de rar sau *deloc studiate* (scrierile aristotelice târzii consacrate teologiei aristotelice, părții nemuritoare a sufletului aristotelic etc.)
- Asumpția implicită este că acest *teme nu joacă un loc important nici pt autorul studiat*, după cum nu joacă nici pt reprezentanții perspectivei dominante.

Statutul temelor marginale

- Nu orice temă marginală (problema reprezentărilor improprie ale fanteziei sau, din perspectiva interpreților analitici, problema imortalității) poate deveni temă centrală a gândirii unui autor, ci doar acele teme care fie aparțin, fie pot fi puse în legătură explicită cu concepția asupra *sarcinilor* filosofiei și asupra *modului* de a le atinge.

Condițiile unei interpretări central-marginale în raport cu opera unui autor

1. Autorul are o *concepție proprie asupra sarcinilor filosofiei și a modului de a le atinge*.
2. Această concepție constituie nucleul teoretic al filosofiei lui și, în cazul lui Brentano, este *constituită dintr-o mixtură unică în istoria școlii lui dintre accepțiunile tradiționale și moderne ale termenilor*.
3. Există un *deficit de înțelegere* a ei relevant pentru mentalitatea reprezentanților unei anumite tradiții și care provine tocmai din faptul că reprezentării în discuție operează doar cu accepțiuni terminologice contemporane.
4. Există interperetări care *compensează deficitul interpretativ* tocmai prin faptul că pun în evidență importanța sensurile uitate ale termenilor pentru înțelegerea gândirii autorului.

Cultura filosofică românească din ultimele două decenii comuniste

- Există culturi filosofice, cultura filosofică românească, de pildă, în care apar la un moment dat personalități din afara mediului academic (Constatin Noica) sau din mediul academic (acad. Gh. Vlăduțescu) care consacră și transformă în *subiect de interes pentru generații* și generații de cititori și studenți anumite teme (de pildă, *problema ființei*) și un anumit tip de activitate filosofică *considerată ca exemplară: anume interpretarea textelor tradiției filosofice.*

Cultura filosofică românească din ultimele două decenii comuniste

- Datorită acestor personalități într-un anumit context istoric (perioada comunistă, de pildă), apar *tradiții filosofice* durabile care
- joacă un rol însemnat în constituirea profilului unei culturi filosofice,
- au o dinamică proprie de dezvoltare în raport cu agenda filosofică din alte spații culturale,
- își pierd în timp influența (schimbarea contextului istoric (1989), încetarea sau diminuarea activității personalităților care le-au întemeiat etc.).

Cultura filosofică românească din ultimele două decenii comuniste

- Receptarea *tradiției analitice de filosofare înainte de 1989* (rol în configurarea profilului culturii filosofice românești din acea perioadă)
- *Istoria filosofiei* este o disciplină umanistă care e *sensibil mai influențată de tradiție, de modul local de a o practica, decât științele socio-umane*, psihologia, de pildă: în psihologie teorii general acceptate și o metodologie comună sunt aplicate în studiul fenomenelor locale; în istoria filosofiei opera unui autor constituie tema comună studiată din perspectiva unor tradiții diferite (istoric-continentală sau analitică).

Cercetarea central-marginală și tradiția din care provine

- Concluzie: exista înainte de 1989 o preocupare importantă pentru studierea *problematicii clasice a filosofiei*, problema ființei, de pildă, și pentru activitatea de *interpreteare a textelor tradiției* (Platon, Aristotel, Hegel etc.)
- Conceptul de cercetare central-marginală pune în evidență eficacitatea *acestei perspective istorice, ceea ce înseamnă că*
- Filosofia ca istorie a filosofiei merită practică în modul în care am fost obișnuiți să o practicăm citindu-l pe Noica sau urmând cursurile prof. Vlăduțescu, *atâta vreme cât ea conduce la rezultate care nu pot fi obținute pe o altă cale.*
- Problematika operei unui autor nu poate fi redusă la problematica decupată din ea de autorii proveniți dintr-o singură tradiție filosofică, oricare ar fi ea.

Perspectivă analitică – Perspectivă continentală

- Numesc „analitic” acel mod de abordare a operei unui autor care-i preia problematica și conceptele în orizontul propriei interogări filosofice, proiectându-și interesele de cercetare specifice asupra operei analizate și presupunând că filosoful studiat, Brentano, de pildă, este preocupat de aceleași probleme ca și autorul care-l studiază (Roderick M. Chisholm)
- Numesc „continentală” perspectiva care îl studiază pe Brentano în orizontul operei lui, al surselor ei istorice și a influenței pe care a exercitat-o asupra unor autori reprezentativi pentru filosofia continentală în filiația Brentano – Husserl – Heidegger – Derrida etc. Scopul ei nu este să-l citească pe Brentano ca pe un autor contemporan care se ocupă cu aceleași probleme ca și filosofii vremii noastre, ci să îmbogățească cunoașterea operei lui în propriul ei orizont de semnificație. (Franco Volpi și Klaus Hedwig).

Raportul dintre cele două perspective

- Nu sunt convergente:
- interpretarea istorică conduce la descoperirea sensurilor tradiționale ale termenilor;
- interpretările analitice, pot lua și, uneori, chiar iau în considerare sursele istorice ale gândirii lui Br; totuși, scopul lor fundamental este să traducă problematica filosofiei brentaniene în limbajul filosofiei contemporane pentru a lucra mai departe cu ea în abordarea temelor filosofiei actuale (Kriegel, 2018)

Raportul dintre cele două perspective

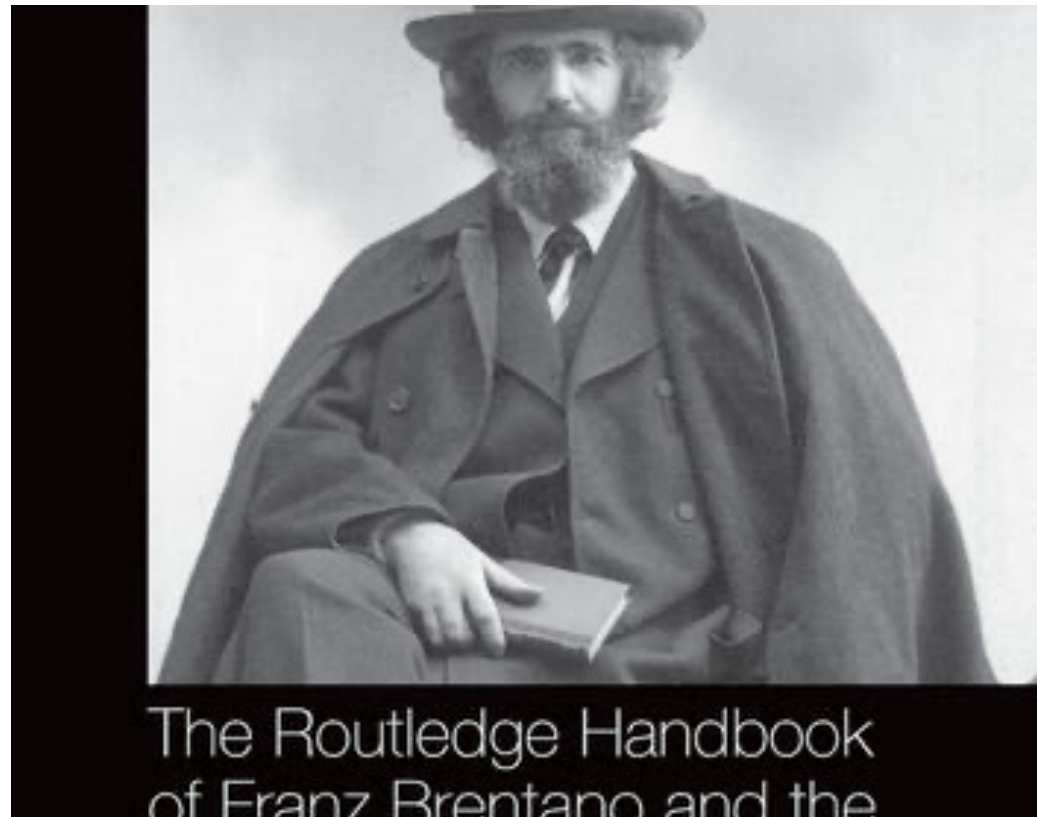
- Rezultatele sunt diferite; adesea, ele nici nu se confirmă reciproc, nici nu pot fi folosite în orizontul propriu pentru dezvoltarea cercetării (v. antecedentele aristotelico-scolastice ale intenționalității brentaniene versus regândirea intenționalității ca trăsătură a psihicului în termenii proprietăților limbajului intențional (Chisholm))
- Cercetătorii orientați istoric sunt mai interesați de cercetările interpreților analitici decât invers; ultimii sunt percepuți adesea drept cei care gândesc cu adevărat problema, poate și pentru că ei, în primul rând, sunt la curent cu modul în care sunt tratate problemele (intenționalitatea, de pildă,) în filosofia minții contemporană, fapt interesant și pentru cei care lucrează în perspectivă istorică.
- Atitudine de deschidere *prudentă, reținută*, dar, totuși, *obiectivă* a unor filosofi analitici față de autorii orientați istoric.

*Routledge Handbook of
Brentano and the Brentano
School* (2017) Kriegel Uriah
(Ed.)

Apartține atât ca *problematică*, cât și
ca *metodă* direcției analitice de
receptare a operei lui Brentano

Trasează programul filosofic
brentanian fără să ia în considerare
nici scrierile lui despre *viitorul
filosofiei*, nici *teoria lui a fazelor
filosofiei*

34 autori – 3 din fostele state
comuniste

Trăsăturile receptării pozitivist-sceptice a filosofiei lui Brentano (1970-2026)

- TEZĂ: de la sfârșitul dec. 7 al sec. trecut domină ceea ce din perspectiva central-marginală propusă aici apare ca receptare *pozitivist-sceptică* a gândirii lui Brentano în cadrul filosofiei analitice.
  1. *Focalizarea asupra psihologiei brentaniene, fără a acorda atenție dimensiunii ei metafizice și, în genere, metafizicii ca teologie, ambele discipline filosofice fundamentale pentru Brentano.*
  2. *Acceptul pus pe cea de a patra teza de abilitare: „Adevărată metodă a filosofiei e metoda științelor naturii” și pe monismul metodologic specific ei (științele umane au aceeași metodă cu știința naturii).*

Trăsăturile receptării pozitivist-sceptice a filosofiei lui Brentano (1970-2026)

3. Eliminarea din discursul filosofic a problemelor care nu pot fi abordate în cadrul experienței pe baza metodei inspirate de știința naturii (pozitivismul lui Comte și al Cercului Vienez)

4. Faptul că operează cu o unică accepțiune, cea modernă, a sintagmei „interes teoretic în mod pur”: interes pentru studiul fenomenelor și al legilor lor, fără să știe că Brentano operează și cu o altă accepțiune a termenului, cea tradițională, de interes pentru cauzele și principiile lucrurilor. În anumite contexte, această ultimă accepțiune e mai importantă decât prima.

Demonstrarea tezei receptării pozitivist-sceptice: I) teoria brentaniană a celor patru faze ale filosofiei

- Filosofia evoluează în fiecare mare epocă istorică conform unei legi ciclice: începe cu o **fază ascendentă**, urmată, în mod inevitabil, de trei faze de declin.
- Faza ascendentă – **predominanța „interesului pur teoretic”** și a unei „**metode adecvate naturii**” obiectului de studiu („naturgemäße Methode”) (Bacon, Descartes, Locke, Leibniz)
- Prima fază de declin – **diminuarea interesului teoretic** în defavoarea celui practic, orientarea către probleme etice și pierderea rigorii metodice (Iluminismul francez și german)

Demonstrarea tezei receptării pozitivist-sceptice: I) teoria brentaniană a celor patru faze ale filosofiei

- A doua fază de declin, scepticismul – pierderea încrederii în capacitatea minții umane de a atinge cunoaștere certă (Hume).
- A treia fază de declin – reacție contra scepticismului; satisfacerea nevoii de cunoaștere certă prin intermediul unor **metode nenaturale**, supranaturale, speculative, intuitive sau dialectice (Kant, idealismul german, Herbart, Schopenhauer). (F. Brentano, *Cele patru faze ale filosofiei și starea ei actuală*, trad. A. Bejinariu, în I. Tănăsescu (ed.), *Brentano – Comte – Mill: ideea filosofiei ca știință*, Iași, Institutul European, 2018, pp. 201-223)

Demonstrarea tezei receptării pozitivist-sceptice: II)cele două accepțiuni ale „interesului pur teoretic”

Până în prezent (Tănăsescu, 2021) „interesul teoretic pur” a fost interpretat exclusiv în sens modern, pozitivist, de interes pt fenomene și legile lor; a fost omis complet sensul tradițional al termenului, fundamental pt Br, de interes pentru cauzele și principiile lucrurilor, inclusiv pentru cauza divină a lumii (Met., I 1, 2); predominant în Antichitate, în Evul Mediu și în metafizica modernă (Descartes, Locke, Leibniz).

- Cunoașterea de dragul adevărului/de a cunoaște
- Știința substanțială: știința ca știință a substanței și a proprietăților ei.
- Psihologia ca știință a sufletului ca purtător substanțial al actelor psihice. (PES, I, cap. 1, § 1)

Demonstrarea tezei receptării pozitivist-sceptice: II) cele două accepțiuni ale „interesului pur teoretic”

- Interesul teoretic în sens modern se manifestă în primul rând în domeniul științelor naturii și tinde să se impună în fața formei sale metafizice în domeniul filosofiei.
- Știința modernă: știința ca studiu al fenomenelor și al legilor lor.
- Știința e putere; cunoști legile pentru a prevedea și domina natura
- A patra teză de abilitare: adevărată metodă a filosofiei e metoda științelor naturii
- Psihologia ca știință a legilor actelor psihice. (PES, I, cap. 1, § 2)

Demonstrarea tezei receptării pozitivist-sceptice: III) argumente în favoarea importanței accepțiunii tradiționale a inetresului pur teoretic

- În *Teoria celor patru faze ale filosofiei* (1895), forma clasică a concepției lui, nu se face nicio referire pozitivă la Comte, reprezentantul prin excelență al int. tr. în sens modern, ci la uimirea aristotelică ca factor declanșator al procesului de cunoaștere; Aristotel determină în mod metafizic sarcina cunoașterii științifice și filosofice: cercetarea *cauzelor și principiilor tuturor lucrurilor, inclusiv cercetarea primei cauze divine a lumii* (Met. I. 1).
- În *Geschichte der kirchlichen Wissenschaften* (1867), unde Br își expune pt prima dată teoria fazelor, dintre cele două caracteristici ale fazei de avânt, dominanța in. tr. pur și metoda adecvată, problema metodei nu apare, ci doar interesul teoretic ca interes pentru problemele metafizico-teologice menționate mai sus (critica scepticismului metafizic-teologic al lui Ockham).

Demonstrarea tezei receptării pozitivist-sceptice: 3) argumente în favoarea importanței accepțiunii tradiționale a interesului pur teoretic

- În Introducerea la *Prelegerea de filosofie medievală* (1870) creștinismul e considerat drept religia cea mai propice dezvoltării interesului *teoretic sau speculativ*: „Ea [crediința creștină; adăugare I.T.] ne îndeamnă să analizăm cele mai înalte probleme filosofice [acele probleme la a căror cercetare filosofia „în interesul umanității nu poate renunța”]: existența, cunoașterea și lucrarea lui Dumnezeu; ... predestinarea și libertatea; răul; ... substanță și accident; adevăr real și fenomen; suflet; nemurire; modul de legătură cu trupul; înviere; ... planul unitar al lui Dumnezeu. Hristos Capul.” (GMPh, p. 2)
- La începutul prelegerii despre existența lui Dumnezeu Br afirmă: „ Cât despre mine, nu neg deloc că a admite sau a respinge teismul are un rol covârșitor în evaluarea unui filosof.” (DG, c p. LVIII)

4) Concluzii

- Întreaga teorie brentaniană a fazelor se bazează pe o presuposiție teologic-metafizică: atitudinea afirmativă față de problema existenței lui Dumnezeu. [care funcționează drept criteriu hotărâtor în evaluarea și încadrarea diferitelor filosofii în teoria fazelor.]
- Opera lui Brentano este rezultatul unic în istoria școlii lui al conlucrării celor două accepțiuni, tradițională și modernă, ale „interesului pur teoretic”.
- Rolul interpretării central-marginale: pune în evidență importanța accepțiunii tradiționale a in. tr. pentru întreaga opera brentaniană și demonstrează că pentru Br orice nouă fază filosofică de avânt trebuie să reia tematica prin excelență a interesului teoretic pur, Dumnezeu, nemurirea, libertatea etc.

III. *Psychologie, Seiendes, Phantasie ...*

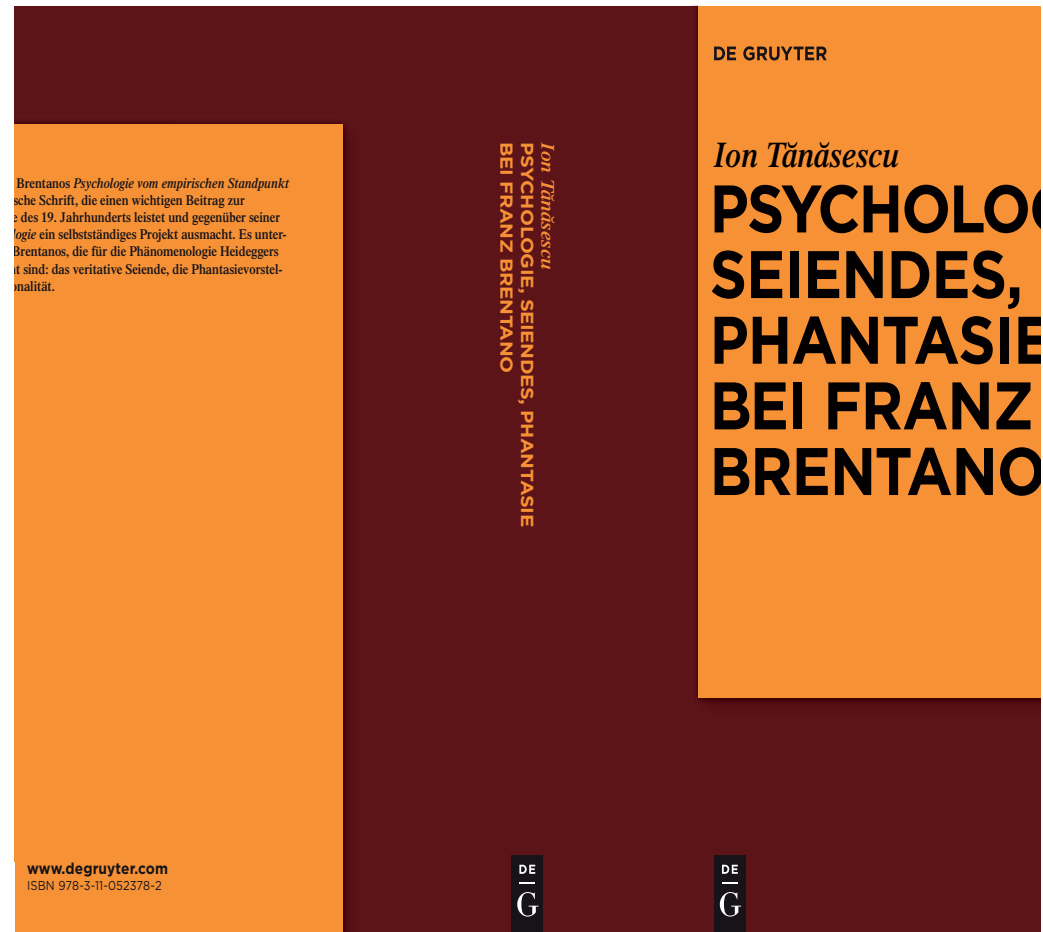
1. Das Sein der Kategorien und das Seiende als Wahres bei Aristoteles – Brentanos Lösung und Heideggers Rezeption (1-145)

Teme marginale:

•
Problema influenței tomiste sau conceptualiste asupra disertației lui Brentano

Influența disertației brentaniene asupra tânărului Heidegger

Impactul *Caietelor negre* în discreditarea studiului problemei

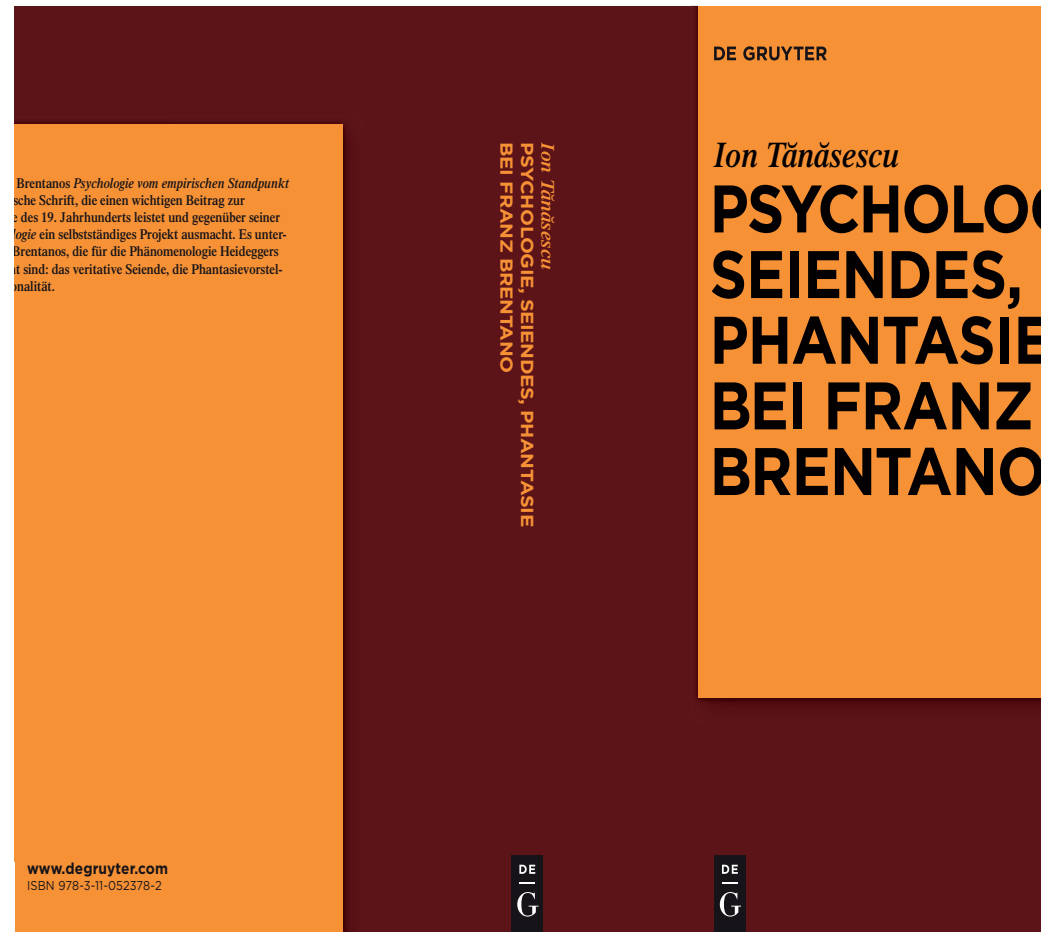
III. *Psychologie, Seiendes, Phantasie ...*
3. Die Frage der uneigentlichen
Phantasievorstellungen als Begriffe mit
anschaulichem Kern bei Brentano und ihre
Rezeption bei Husserl (429-475)

Teme marginale:

•
Problema reprezentărilor improprii ale
fanteziei în calitate de concepte cu nucleu
intuitiv

Problema mizei estetice sau psihologice a
acestor reprezentări

Raportul dintre concepția lui Brentano și cea
a lui Johannes Müller asupra reprezentărilor
improprii ale fanteziei.

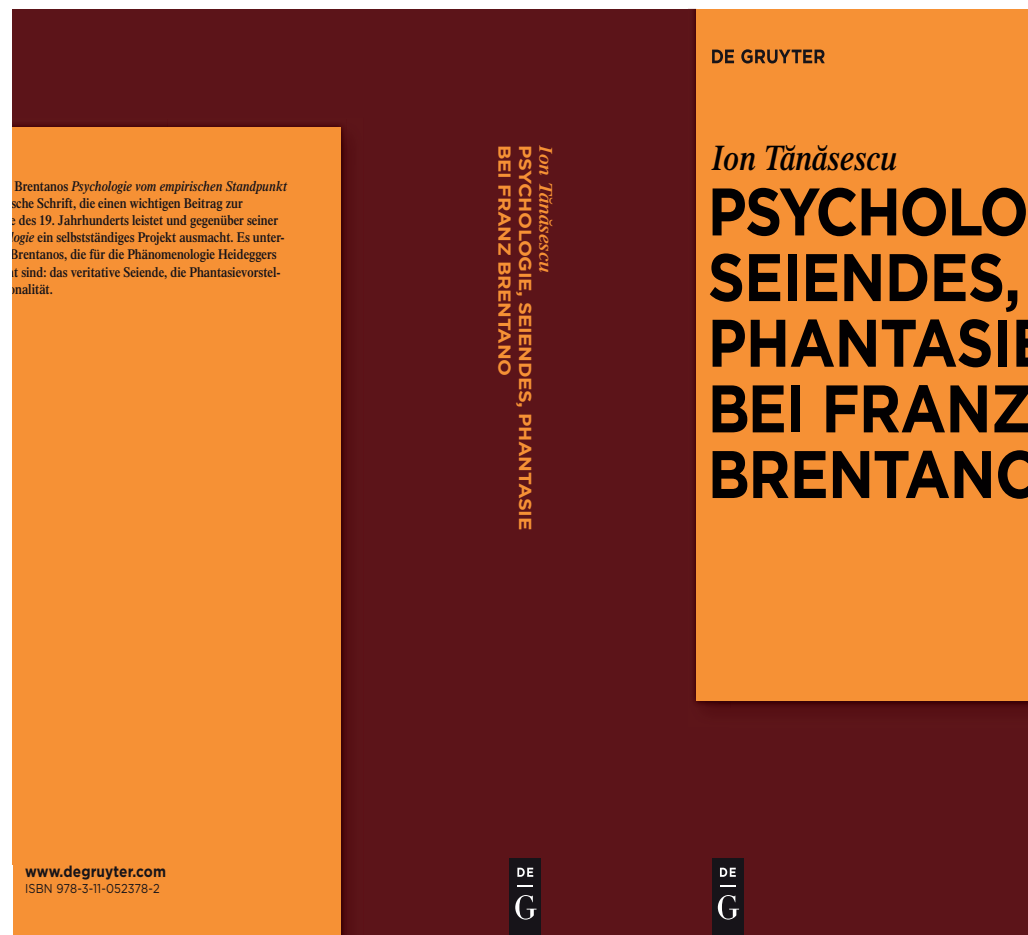
III. *Psychologie, Seiendes, Phantasie ...*
2. Brentanos *Psychologie vom empirischen Standpunkt* als Beitrag zur positiven Philosophie des 19. Jahrhunderts
(149-424)

Teme central-marginale: deși sunt situate la marginea agendei cercetării, relevă nucleul teoretic al concepției unui autor și oferă o nouă perspectivă asupra poziției lui istorice.

Descoperirea accepțiunii tradiționale a primei caracteristici a fazei filosofice de avânt la Brentano: „interesul teoretic pur”.

Semnificația ei pentru teoria brentaniană a fazelor filosofiei și pentru modul în care își concepe propria filosofie.

Semnificația ei pentru stabilirea adecvată a raportului dintre Br și pozitivismul lui Comte și Mill.

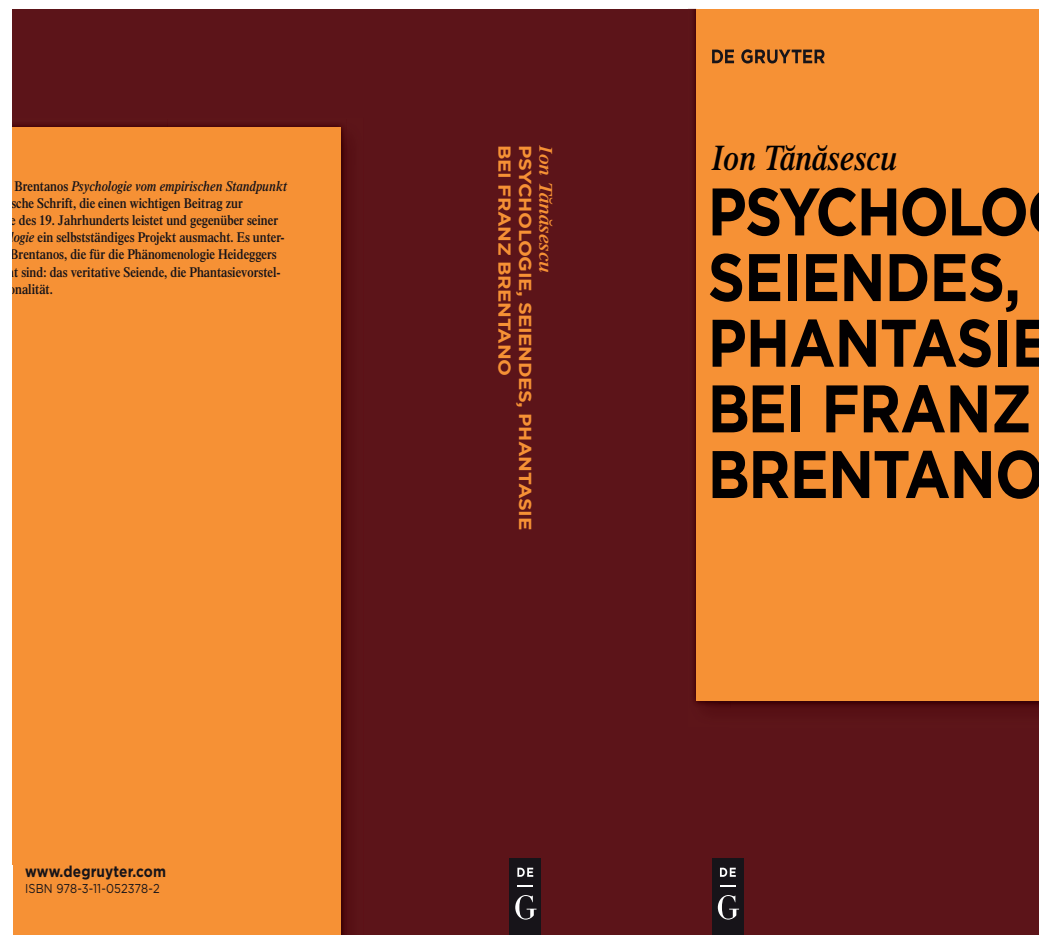

III. *Psychologie, Seiendes, Phantasie ...*
2. Brentanos *Psychologie vom empirischen Standpunkt* als Beitrag zur Positiven Philosophie des 19. Jahrhunderts (149-424)

Semnificația ei pentru psihologia empirică brentaniană.

Motivul pentru care nu descriem istoria psihologiei empirice prin trinomul lui Comte: „teologic – metafizic– pozitiv,,, ci prin binomul lui Brentano: „tradițional – modern”.

Semnificația accepțiunii tradiționale a interesului pur teoretic pentru evidențierea dimensiunii metafizice a psihologiei brentaniene și pentru stabilire adecvată a raportului dintre psihologia empirică și cea descriptivă brentaniană.

Table of Contents - *The Philosophy of Brentano*, Linda L. McAlister . Ed. 1976

Ion Tănăsescu *Introduction*

Nicholas Capaldi *Comte, Mill, and Brentano on the Intellectual Status of Philosophy and Its Relationship to History* 9

Michel Bourdeau *Comte on Psychology: The Criticism of “Inner Observation” and the Constitution of the “Systematic View of the Soul”* 31

Ion Tănăsescu *Franz Brentano and Auguste Comte: The Theory of Stages and the Psychology* 45

Bianca Savu *Comte and Brentano: Elements for a Theory of Decline* 139

Susan Krantz Gabriel *Can We Have Scientific Knowledge About God? Brentano on Comte’s Metaphysical Skepticism* 165

Michel Bourdeau, Ion Tănăsescu *Intentionality and the Classification of Phenomena and Sciences in Comte’s Cours de Philosophie Positive and in Brentano’s Empirical Psychology* 185

Constantin Stoenescu, *Brentano’s View about Natural Science and Methodological Phenomenalism. A Comparison with John Stuart Mill’s Approach* 223

Arnaud Dewalque *The Reception of Positivism in Whewell, Mill and Brentano*

Andreea Eșanu *Franz Brentano's Multifaceted View of Induction in Empirical and Genetic Psychology* 265

Cyril McDonnell *Hume's "Bundle of Perceptions" and the "Problem of the I" in Brentano's Psychology from an Empirical Standpoint* 279

Carlo Ierna *Brentano's Mathematical Foundation of Science* 309 (Karl Schuhmann 1941-2003)

Robin D. Rollinger *Franz Brentano on the Errors of Mach's Positivism: Psychology, Metaphysics, Logic* 331

Witold Płotka *On the Brentanian Legacy in Twardowski's Views on Psychology* 351

Alexandru Bejinariu *Descriptive and Intentional Contents. Considerations on Husserl's Logical Investigations from Brentano's Empirical Point of View* 371

Wolfgang Huemer *Brentano's Four Phases and the Rise of Scientific Philosophy in the Light of His Relation to His Students* 401

Thomas Binder *Brentano in Exile: The Brentano Institute at Oxford* 415

Brentano and the Positive Philosophy of Comte and Mill. With Translations of Original Writings on Philosophy as Science by Franz Brentano, Berlin, De Gruyter, 2022, 616 p.

Anexa se înscrie în mișcarea care a luat tot mai mult amploare după 1960 de a-i face accesibilă opera cercetării internaționale prin traducerea scrierilor lui în limba engleză.

Conține traducerea principalelor texte despre filosofie ca știință și viitorul ei, despre teoria fazelor evoluției ei, despre raportul dintre această teorie și teoria celor trei stagii ale gândirii a lui Comte.

Deși au apărut încă din 1987, trei dintre textele anexei (marcate cu galben) nu au fost luate în considerare până recent în exegeză..

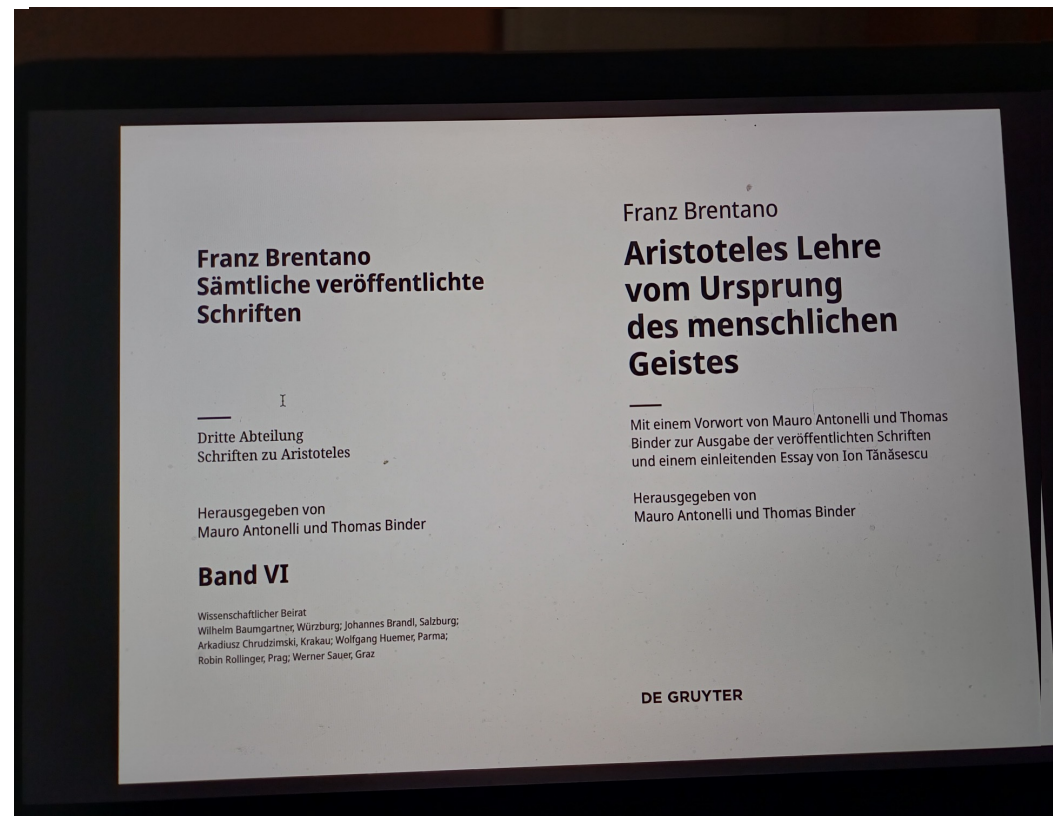
F. Brentano, *Aristoteles Lehre vom Ursprung des menschlichen Geistes* (1911, 2023)

Polemică cu E. Zeller (1911) – e considerată una dintre mai cele mai inactuale scrieri ale lui Br (cu excepția recenziilor, din 1911 până în 1990 a fost analizată doar o singură dată (Luger F., 1933; IBÜB, 1982/1983).

Exemplară din perspectivă central-marginală – tema nemuririi ca temă eternă a filosofiei care trebuie reluată de orice nouă fază filosofică de avânt.

Elocventă pentru ideea reînnoiri filosofiei prin întoarcerea la tradiția aristotelico-scoalstică.

Apartine nucleului concepției brentaniene asupra viitorului și sarcinilor filosofiei.

F. Brentano, *Aristoteles Lehre vom Ursprung des menschlichen Geistes* (1911, 2023)

Ediția Rolf George (1980), „*Einleitung*”
p. VII-XIV

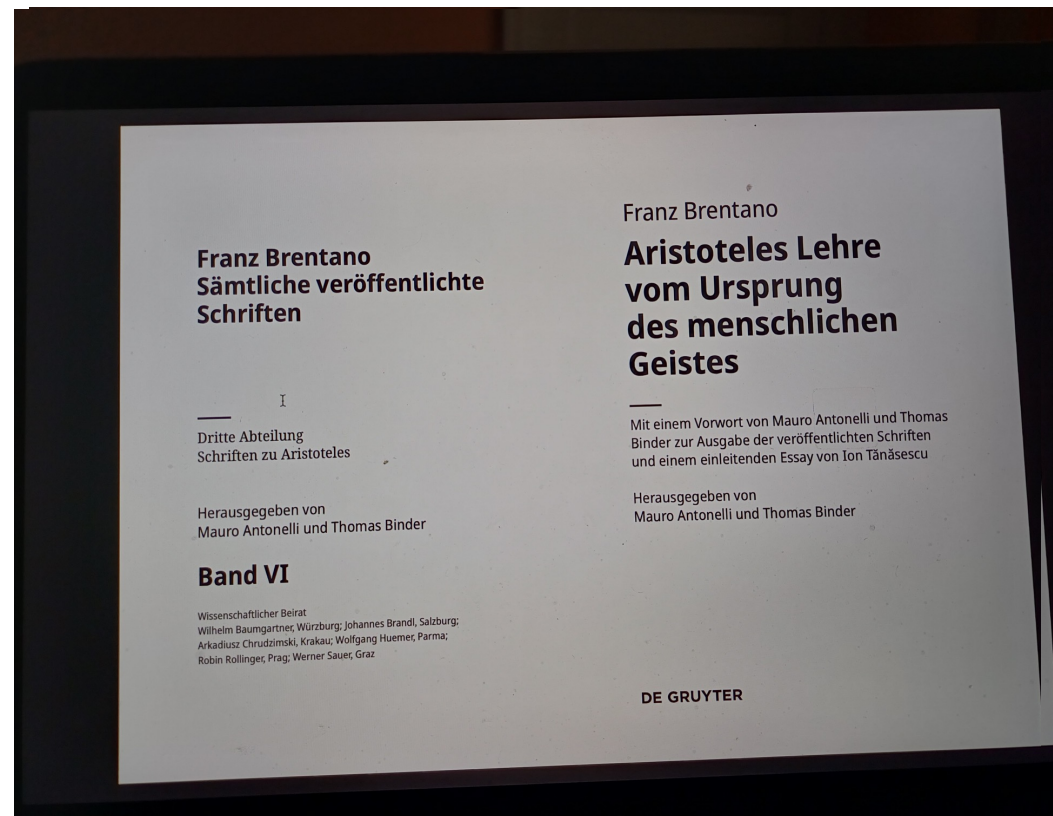
Introducerea la ediția Antonelli, Binder
(2023):

„Brentano und Zeller – Ihre Auffassungen
von der Geschichte der Philosophie und
dem aristotelischen *Nous poietikos*” (p.
XI-LXI)

Integrarea și interpretarea lui Br în
contextul epocii lui

Contra opoziției consacrate Br - Idealismul
german

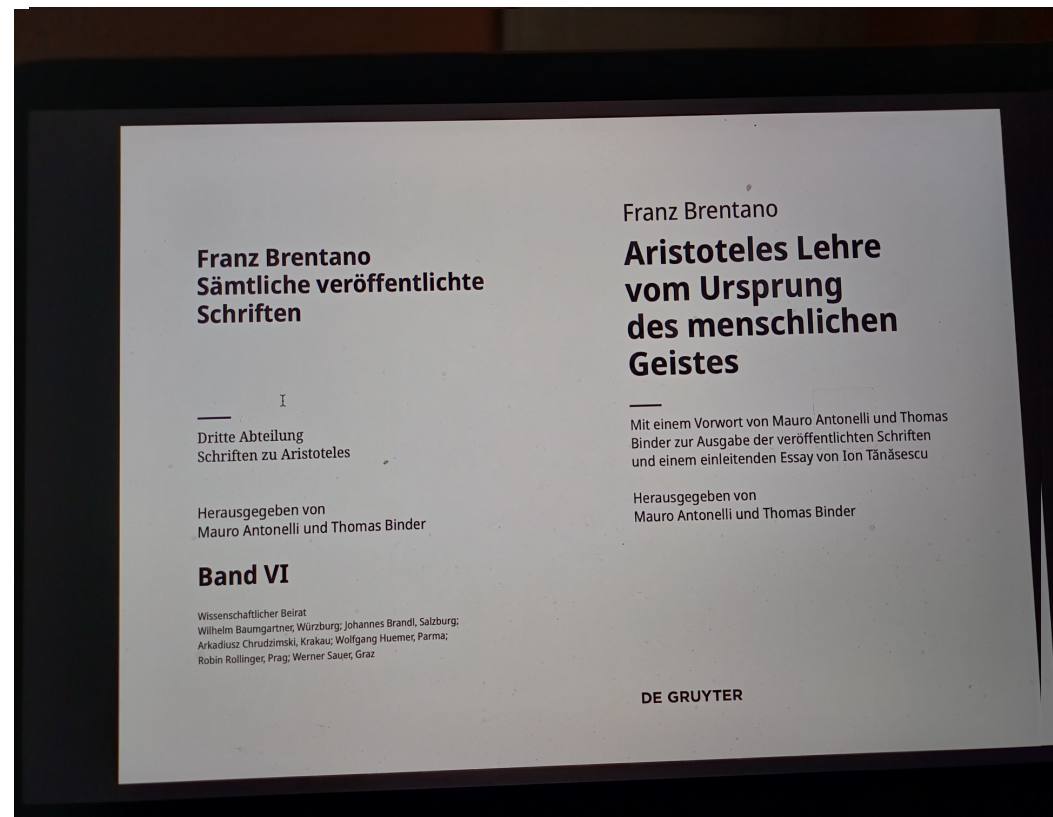
Comparație între concepția asupra istoriei
filosofiei și a sarcinilor ei la Br, Zeller și
Hegel

F. Brentano, *Aristoteles Lehre vom Ursprung des menschlichen Geistes* (1911, 2023)

Ediție Binder (2023): „Brentano und Zeller – Ihre Auffassungen von der Geschichte der Philosophie und dem aristotelischen *Nous poietikos*“

1. Einleitung, p. XI
2. Brentano und Zeller. Ihre Auffassungen vom **geschichtlichen Gang** der Philosophie, p. XV
3. Brentano und Zeller. Ihre Auffassungen von der *Geschichte der Philosophie und ihrer Aufgaben*, p. XXVI
4. Die Debatte Brentano-Zeller über den aristotelischen **νοῦς ποιητικός** und ihre Stationen, p. XXXI

Cahiers philosophique.
La philosophie autrichienne
(n. 189, 4. 2024, p. 47-63)

Un Brentano non-autrichien

Prezentare istoric-continentală, non-analitică a teoriei fazelor filosofiei.

Filosofia lui Brentano are o dimensiune metafizică fundamentală care face dificil ca opera lui majoră (*Psihologia din punct de vedere empiric* 1874) să fie considerată ca origine a filosofiei austriece (Haller 1977).

Cele doua accepțiuni ale interesului teoretic.

Importanța accepțiunii tradiționale pentru evaluarea critică a ideii (Mezei, Smith 1998) conform căreia filosofia continentală ar fi intrat în declin începând cu *Ideen* a lui Husserl (1913) în timp ce semnele de declin ale filosofiei analitice nu sunt încă evidente.

La philosophie autrichienne

- ▶ Bolzano, sa logique et sa notion d'explication
Francesco A. Genco
- ▶ Husserl et l'objectivisme sémantique de Bolzano
Dominique Pradelle
- ▶ Un Brentano non-autrichien
Ion Tănăsescu
- ▶ L'école de Brentano et la réalité sociale
Guillaume Fréchette
- ▶ La philosophie autrichienne et le projet de la réforme de la logique par Brentano
Wioletta Miskiewicz
- ▶ Carl Menger, réformateur de l'économie, devant Aristote et Kant
Gilles Campagnolo

*Franz Brentano and the
19th Century Idea of Philosophy as a
Science
Upon the Sesquicentennial of Franz
Brentano's Psychology From an
Empirical Standpoint (2025)*

Acknowledgment: The idea for this volume goes back to the conference: *The Idea of Philosophy as Science within 19th-Century Thinking*; September 16–17, 2021; Department of History of Ideas of the Institute of Philosophy and Psychology “Constantin Rădulescu-Motru”—Romanian Academy. ...

Continua încercarea

de depășire a opoziției dintre Br și idealismul german,

de integrare comparativă a operei lui în contextul epocii

de punere în evidență a importanței dimensiunii metafizice, inclusiv teologice, a gândirii lui.

Table of contents

Susan Krantz Gabriel and Ion Tănăsescu, *Introduction* 1

Nicolas Capaldi, *Who Needs Modern Philosophy?* 11

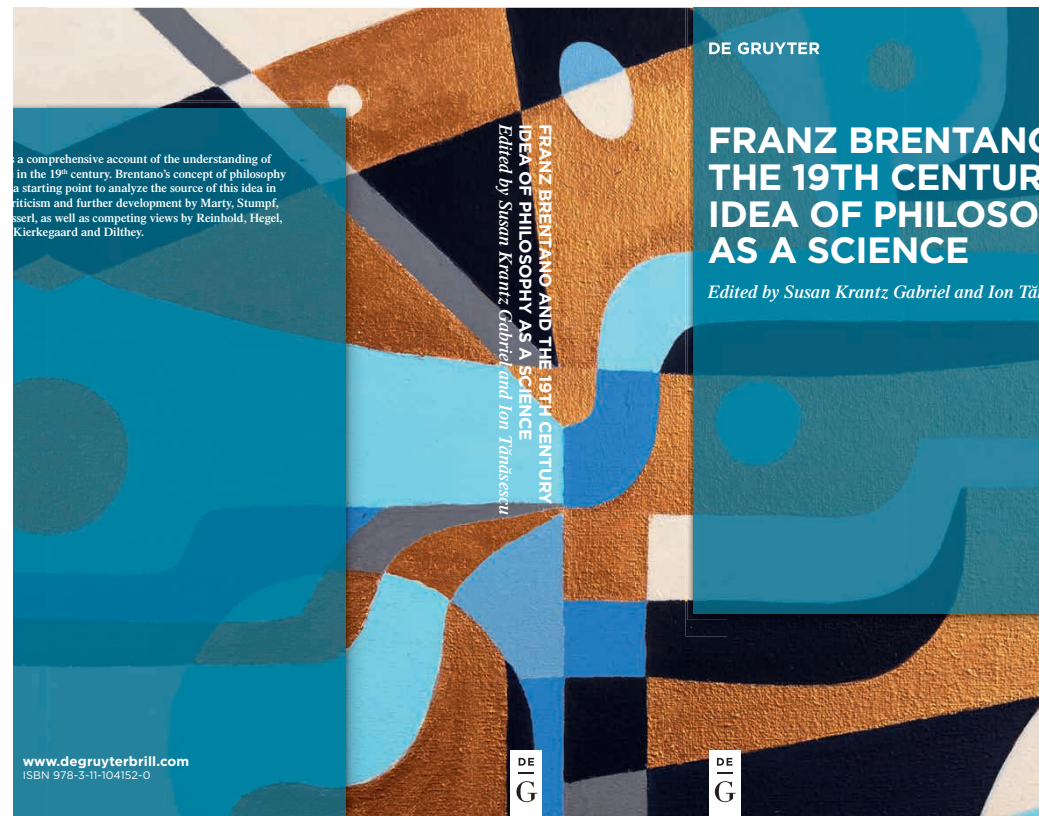
Michel Bourdeau, *Auguste Comte and Philosophy as Science* 29

Susan Krantz Gabriel, *Could Philosophy be an Empirical Science? On Brentano's Fourth Habilitation Thesis* 45

Christian Thein, *Brentano and the Idea of Philosophy as Science in German Idealism* 57

Claudiu Baci, *From Kantian Philosophy as Wissenschaft to Nietzschean Philosophy as Gaya Scienza* 79

Martin Bondeli, *Representation, Consciousness, and the Foundation of a Philosophy in General On the Reappearance of Conceptual Themes from the Kantian Systematic Philosophy of Karl Leonhard Reinhold in the Psychology of Franz Brentano* 97

Ion Tănăsescu, *The Twofold Meaning of Brentano's "Pure Theoretical Interest" and His Metaphysics and Psychology* 137

Robin D. Rollinger, *Phenomenology and Transcendental Philosophy in Brentano's Metaphysics Lectures (during His Vienna Years)* 197

Cyril McDonnell and Susan Krantz Gabriel, *Natural Theology and Its Discontents: Brentano and Kierkegaard* 217

Riccardo Martinelli, *Beyond Brentano: Stumpf and the Scientific Method of Philosophy* 247

Johann Christian Marek, *Meinong's Empirical Philosophy from Below* 269

*Franz Brentano and the
19th Century Idea of Philosophy as a
Science*

*Upon the Sesquicentennial of Franz
Brentano's Psychology From an
Empirical Standpoint (2025)*

Witold Plotka, *On Twardowski's Early Idea of Philosophy as
Science: Sources and Context* 293

Laurent Cesalli, *Is Science in a Reistic World Possible at
All? Marty's Critique of Brentano in Raum und Zeit* 313

Alexandru Bejinariu, *"Was gilt?" On Husserl's and
Brentano's Standpoints on Ideal Objects and Evidence* 333

Carlo Ierna, *Philosophy as Science as Core Feature of the
School of Brentano: Comparing Brentano and Paulsen* 355

Eric S. Nelson, *Dilthey's Philosophy of Philosophy: Science,
Worldview, and Critical Self-Reflection* 381

Appendix: *Brentano on Induction and on Metaphysics as Wisdom*

The Problem of Induction (1903)

What is Metaphysics? (1901)

The Blessings for which Wisdom has been Praised Throughout the Ages (1913) 425

Wisdom: Its Scientific Character; Its Object; and Its Specific Tasks (1916) 429

*Franz Brentano and the
19th Century Idea of Philosophy as a
Science*

*Upon the Sesquicentennial of Franz
Brentano's Psychology From an
Empirical Standpoint (2025)*

„In recent decades, however, the traditional **metaphysical dimension of his thought has fallen so much into oblivion** that presentations of the Brentanian philosophical program are not infrequently offered in which this dimension is missing and his thought appears merely positivist. The translations attempt to correct this picture and to remind us that Brentanian philosophy is constituted by the unique marriage of the **metaphysical, empiricist, and positivist traditions.**” (p. 9-10)

(„Indicele Hirsch în evaluările UEFISCDI și cercetarea central-marginală în domeniul istoriei filosofiei” *Studii de istoria filosofiei universale*, vol. XXXI, 2023)

Concluzii: rezultatele perspectivei central- marginale

- Permite o interpretare de ansamblu unitară a filosofiei brentaniene întrucât integrează într-o imagine unică, construită în jurul unui nucleu unitar rezultat din întrepătrunderea celor două accepțiuni ale interesului teoretic pur, a domeniilor filosofiei brentaniene interpretate separat până acum: teologia naturală, filosofia religiei, istoria filosofiei, filosofia minții, etica etc.

Concluzii- rezultatele perspectivei central- marginale

- Pune în evidență în mod clar deosebirea dintre Brentano și elevii lui care au lucrat aproape exclusiv în orizontul interesului teoretic în sens modern.
- Îl situează pe Brentano în perspectivă istorică și îi clarifică poziția în raport cu filosofia timpului său: *preia problematica filosofiei aristotelico-scolastice pe care o regândește în acord cu concepția pozitivistă asupra sarcinilor cunoașterii științifice și a metodei ei.*
- Clarifică astfel *raportul dintre Br și pozitivismul timpului său.*

Interpretarea pozitivist-sceptică

- Propune o imagine a filosofiei lui limitată la filosofia minții (Kriegel) și la ideea filosofiei ca știință în sens pozitivist, lăsând cu totul la o parte scrierile lui de teologie naturală, filosofie a istoriei, de istoria filosofiei etc.
- Întrucât nu distinge între cele două accepțiuni ale interesului theoretic pur, *nu face nicio deosebire între opera lui Brentano și cea a elevilor lui*, ci propune reconstrucții unitare ale programului școlii lui (exemplar, dar în mod pozitiv, Dewalque 2017).

Interpretarea pozitivist-sceptică

- Nu e preocupată de clarificarea locului istoric al lui Brentano, *ci de cum putem lucra mai departe în filosofia contemporană cu ideile lui*, dovadă a viabilității și actualității gândirii lui.
- Filosofia lui Brentano e tratată implicit ca una pozitivistă; rămân neclarificate sau inadecvat trasate aspectele ei istorice, dar e dovedită *actualitatea și viabilitatea ei – meritul fundamental, ireductibil, al interpretării gândirii lui din perspectiva filosofiei analitice!*

Vă mulțumesc
pentru atenție!